

Advies aan college van burgemeester en wethouders van De Fryske Marren

Portefeuillehouder(s) mevrouw L. Boelsma Datum voorstel: Besluit raad: Ja T.k.n. raad: Nee Zaaknummer: Z.752927 Aantal bijlagen: 3 Behandeld door: Team: Maatschappelijke ontwikkeling	Overlegd/samengewerkt met: Adviseur: ☐ communicatie ☐ i&a ☐ div ☐ juridische zaken ☒ financiën ☐ p&o Team: ☒ backoffice sociaal domein ☐ sociaal wijkteam ☐ bestuur en concernadvies jeugd en gezin ☐ concerncontrol ☒ sociaal wijkteam ☐ diensten beheer werk en inkomen ☐ informatie ☒ sociaal wijkteam ☐ klanten contact centrum zorg en participatie ☒ maatschappelijke ontwikkeling ☐ vergunningen, ☒ middelen toezicht en ☐ ondersteuning handhaving ☐ ruimtelijk beheer/realisatie ☐ wijkbeheer ☒ ruimtelijke ontwikkeling ☐ wijkover- schrijdend beheer
---	---

Onderwerp:

Aanvalsplan armoede De Fryske Marren

Ontwerpbesluit:

Het college besluit:

1. In te stemmen met het concept Aanvalsplan armoede De Fryske Marren en een voorkeur uit te spreken voor scenario 2
2. In te stemmen met het overnemen van de aanbevelingen van Zorgfocuz
3. Kennis te nemen van het positieve advies van de Adviesraad Sociaal Domein van 31 augustus 2023 en de genoemde aandachtspunten te betrekken bij het op te stellen uitvoeringsplan
4. De raad voor te stellen het Aanvalsplan armoede De Fryske Marren vast te stellen en te kiezen voor scenario 2 en de hiervoor benodigde aanvullende middelen mee te nemen in de integrale afweging bij de vaststelling van de begroting 2024

	Burgemeester	C. van Hes	L. Boelsma	J. Tabak	I. Groeneveld	R.M. van Iddekinge	B.H.M. Gardeniers	Secretaris
Akkoord								
Bespreken								
Reden bespreking								

Datum:

Openbaar: Openbaar

Besluit college:

Inleiding

In november 2022 heeft de raad de motie aanvalsplan armoede aangenomen. In deze motie wordt het college opgeroepen om op zo kort mogelijke termijn te komen tot een aanvalsplan Armoede, dat streeft naar een duurzame oplossing voor de huidige inflatie- en energie-armoede van onze inwoners. Tevens wordt het college gevraagd volop in te zetten op verschillende vormen van communicatie om de ondersteuning voor onze inwoners onder de aandacht te brengen.

In maart 2023 is de raad geïnformeerd over de bestaande voorzieningen en regelingen die in onze gemeente beschikbaar zijn. In de maanden daarna is het Aanvalsplan armoede De Fryske Marren uitgewerkt, een integraal plan met mogelijke aanvullende maatregelen. Het plan, dat als bijlage bij dit advies is gevoegd, is om advies aangeboden aan de Adviesraad Sociaal Domein. De reactie van de Adviesraad Sociaal domein, met een positief advies, is verwerkt in het voorliggende advies.

Het plan komt aan de orde in het Petear van 4 oktober 2023.

Beoogd resultaat

Het verbeteren van de bestaanszekerheid van de inwoners van De Fryske Marren door middel van een breed pakket aan maatregelen.

Argumenten, risico's en eventuele beheersmaatregelen

1.1. Aanvalsplan armoede De Fryske Marren bestaat uit vier lijnen

In het aanvalsplan (zie bijlage 1) wordt eerst inzicht gegeven in de situatie van onze burgers wat betreft inkomen. Vervolgens worden vier lijnen uitgewerkt die moeten bijdragen aan een duurzame oplossing van de hiervoor genoemde armoede van onze inwoners. De vier lijnen zijn:

1. Werk
2. Dienstverlening/preventie
3. Inkomensondersteuning en voedselhulp
4. Energie

Per lijn wordt geschetst wat we in De Fryske Marren in ieder geval doen en wat wij aanvullend kunnen doen. Tot slot zetten we op een rij op welke wijze en wanneer we communiceren richting onze inwoners. De hierboven genoemde vier lijnen sluiten aan bij het Beleidsplan armoede en schulden 2020-2025, het beleidsplan Participatie en-integratie 2021-2025, het beleidsplan Wet inburgering 2022-2025 en het collegeprogramma 2022-2026.

Wij werken in het aanvalsplan vanuit dezelfde definitie van duurzaamheid die ook het CBS hanteert. "Duurzame ontwikkeling is een ontwikkeling die tegemoetkomt aan de levensbehoeften van de huidige generatie, zonder die van de toekomstige generaties tekort te doen. Het gaat hierbij om economische, sociale en leefomgevingsbehoeften.

1.2. Aanvalsplan armoede De Fryske Marren is een aanvulling op huidig beleidsplan armoede en schulden 2020-2025

In december 2020 heeft de raad het beleidsplan armoede en schulden vastgesteld met de bijbehorende begroting. De in dat beleidsplan opgenomen acties zijn verwerkt in een jaarplan met doelstellingen en voortgang. Ieder jaar wordt het jaarplan bijgewerkt en gebruikt als intern werkdocument. Over de voortgang wordt gerapporteerd via de reguliere P&C cyclus.

Sinds 2021 zijn er veel ontwikkelingen die raken aan de bestaanszekerheid van onze inwoners. De energieprijzen zijn enorm gestegen en ook hebben we nog steeds te maken met een hoge inflatie. Steeds meer mensen hebben moeite met het uitkomen met hun inkomen. Het Rijk is verantwoordelijk voor de inkomenspolitiek in Nederland en heeft op een aantal onderdelen compensatiemaatregelen aangekondigd. Ook stelt het Rijk specifieke uitkeringen beschikbaar aan gemeenten om passende acties uit te voeren.

Op 17 augustus 2023 heeft het Centraal Plan Bureau de Macro Economische verkenning 2024 gepubliceerd. Zonder aanvullend beleid stijgt het aantal mensen in armoede in 2024 tot 5,7 % van de bevolking, voor kinderen ligt dit percentage op 7%. Het demissionair kabinet Rutte heeft inmiddels aangegeven dat voorkomen moet worden dat armoede in Nederland toeneemt. In de komende maanden zal duidelijk worden welke maatregelen het kabinet wil nemen.

Het voorliggende aanvalsplan dient als aanvulling op het beleidsplan armoede en schulden en kan qua looptijd hieraan gekoppeld worden. Dat voorkomt versnippering en zo kan beter gestuurd worden op de uitvoering van beide plannen. In de praktijk betekent dit dat het voorliggende aanvalsplan geldig is tot 1 januari 2026. Het jaar 2025 kan worden benut als evaluatiejaar waarin met samenwerkingspartners en inwoners een herijking kan plaatsvinden van het beleid rondom armoede en schulden.

De in te zetten middelen en maatregelen kunnen een positief effect hebben op het bestrijden en voorkomen van armoede en schuldenproblematiek in De Fryske Marren. We ondersteunen onze inwoners en het helpt bij het bestrijden van bestaansonzekerheid. Als we besluiten om niets te doen bestaat het risico dat meer mensen niet kunnen rondkomen, dat er schulden ontstaan en inwoners zich tot ons moeten wenden voor een schuldregeling.

1.3. Het aanvalsplan sluit aan bij Ervaringsonderzoek minimaregelingen 2022 en de nota "Scoren door samenspel"

Eind vorig jaar is het rapport Ervaringsonderzoek minimaregelingen, uitgevoerd door Zorgfocuz, ontvangen. De bedoeling van dit onderzoek was te achterhalen wat de ervaringen van gebruikers zijn met de tegemoetkoming van € 140 voor sport, cultuur of maatschappelijke activiteiten, het Kindpakket en het bibliotheeklidmaatschap.

De gebruikers zijn overwegend positief over de regelingen die zij ontvangen. In het rapport worden de volgende aanbevelingen gedaan.

- Communiceer naast het Nederlands ook in andere talen waar de doelgroep bij gebaat kan zijn.
- Geef bekendheid aan de regelingen via een overzicht of De Wegwijzer Geld en in het verlengde daarvan de Voorzieningenwijzer.
- Verbeter de digitale aanvraagprocedure.
- Overweeg het inzetten van een coach vanuit de gemeente die helpt bij het overzicht op de verschillende regelingen en het aanvragen daarvan.

Wij stellen voor de aanbevelingen van Zorgfocuz over te nemen. De coach vanuit de gemeente zal vooral inwoners ondersteunen bij het invullen van de Voorzieningenwijzer. Dit is een instrument waarmee kan worden beoordeeld of inwoners recht hebben op regelingen en voorzieningen.

In het aanvalsplan wordt ook uitvoering gegeven aan de volgende passage uit het coalitieakkoord. "De recent vastgestelde nota 'Scoren door samenspel' verdient een vlotte uitvoering. Bij het jaarlijkse vast te stellen actieplan sport en bewegen zal aandacht zijn voor sporten voor iedereen, bijvoorbeeld door aan te sluiten bij het Volwassenenfonds Sport en Cultuur". Voorgesteld wordt om aan te sluiten bij het Volwassenenfonds en dit de komende jaren te realiseren.

1.4. Twee scenario's voor inkomensondersteuning en ondersteuning in natura.

Er zijn twee scenario's opgesteld voor de lijnen 1 tot en met 3. Deze zijn ook doorgerekend. (zie bijlage 2) Daarbij is gebruik gemaakt van de cijfers van de armoedescan 2021 van het CBS. In 2021 is de opbouw van het aantal huishoudens in De Fryske Marren qua inkomen tot 140% als volgt.

Tot 101% : 1100 huishoudens

Tot 110%: 1700 huishoudens

Tot 120% : 2200 huishoudens

Tot 130%: 2800 huishoudens

Tot 140%: 3300 huishoudens

Bron: CBS Armoedescan 2021

Wat houdt scenario 1 in?

In het eerste scenario laten we de inkomensgrenzen van de minimaregeling en bijzondere bijstand, nu respectievelijk 110 en 120%, onveranderd. Bij dit scenario zetten we verder extra in op voedselhulp, menstruatiearmoede, vervoersarmoede en een maatwerkfonds voor inwoners die werken maar niet (meer) kunnen rondkomen.

In de onderstaande berekening gaan we uit van stijging van het aantal toekenningen per jaar van nu 22% naar 30% in 2024 en 45% in 2025. Met gerichte communicatie en door een actieve benadering, onder andere door spreekuren en huisbezoeken, kunnen meer inwoners worden bereikt die van de gemeentelijke regelingen gebruik kunnen maken.

Scenario 1	Toekenningen 2024	Toekenningen 2025
Omvang DFM doelgroep 110% : 1700 huishoudens		
Minimaregeling inkomensgrens op 110%	510 (= 30% van de doelgroep)	765 (= 45% van de doelgroep)
Omvang DFM doelgroep 120%: 2200 huishoudens		
Bijzondere bijstand inkomensgrens op 120%	660 (= 30% van de doelgroep)	990 (= 45% van de doelgroep)

Afhankelijk van het aantal toekenningen lopen de additionele uitgaven op van € 683.000 in 2024 tot € 838.000 in 2025. Dit is inclusief € 235.000 voor twee fte op inhuurbasis.

Voor- en nadelen scenario 1

Het eerste scenario, waarin de regelingen dus blijven zoals deze zijn, geeft duidelijkheid en de kosten blijven beheersbaar door een strakke monitoring van de uitgaven. In dit scenario wordt ingezet op het vergroten van het aantal inwoners die de regelingen benut. Door het inzetten van aanvullende maatregelen wordt eveneens extra aandacht gevestigd op alle (bestaande) maatregelen.

Het grootste nadeel van dit scenario is dat de nieuwe regelingen zich richten op inwoners met schulden of met een laag inkomen. We voldoen niet volledig aan de wensen van de raad en dragen niet bij aan een oplossing voor de bestaanszekerheid. Een aanzienlijke groep inwoners die financieel onder druk staat wordt niet geholpen. Alleen het maatwerkfonds biedt perspectief. Echter geldt het maatwerkfonds alleen voor de werkenden, waardoor inwoners met een klein pensioen (inkomen >130%) buiten alle nieuwe voorgestelde regelingen vallen.

Wat houdt scenario 2 in?

In het tweede scenario verhogen we de inkomensgrenzen van de minimaregeling van 110% naar 120% van de geldende bijstandsnorm en de inkomensgrens van bijzondere bijstand verhogen we van 120% naar 130% van de geldende bijstandsnorm.

Net als bij scenario 1 zetten we ook in op andere voorzieningen en een maatwerkfonds voor inwoners die werken maar niet (meer) kunnen rondkomen. Ook hier zetten we in op gerichte communicatie en een actieve benadering om ervoor te zorgen dat meer inwoners van de gemeentelijke regelingen gebruikmaken.

In onderstaand schema is de omvang van de doelgroep voor de twee regelingen opgenomen evenals een aanname van het aantal toekenningen in de jaren 2024 en 2025. We gaan er van uit dat een stijging zal plaatsvinden van het aantal toekenningen.

Scenario 2	Toekenningen 2024	Toekenningen 2025
Omvang DFM doelgroep 120% : 2200 huishoudens		
Minimaregeling inkomensgrens op 120%	660 (= 30% van de doelgroep)	990 (= 45% van de doelgroep)
Omvang DFM doelgroep 130%: 2800 huishoudens		
Bijzondere bijstand inkomensgrens op 130%	840 (= 30% van de doelgroep)	1260 (= 45% van de doelgroep)

Voor- en nadelen scenario 2

Het tweede scenario biedt de gelegenheid om inwoners te ondersteunen die op dit moment niet in aanmerking komen voor regelingen en die wel problemen hebben met rondkomen. Inwoners met een klein pensioen (inkomen <130%) komen dan wél voor bijzondere bijstand in aanmerking.

Het maatwerkfonds wordt bij dit scenario ingezet voor de groep boven de inkomensnorm van 130% van het sociaal minimum. Een nadeel blijft dat bij een nieuwe grens, welke grens ook wordt vastgesteld, altijd een groep inwoners op basis van hun inkomen niet in aanmerking komt. De voordelen van scenario 2 zijn dat tegemoet wordt gekomen aan de motie van de raad en daarmee een positieve bijdrage wordt geleverd aan de bestaanszekerheid van onze inwoners. Een nadeel is dat er veel versnipperingen zijn.

Het heeft onze voorkeur om de raad voor te stellen te kiezen voor scenario 2. Daarmee kunnen rond de 990 aanvragen voor de minimaregeling worden toegekend en rond de 1260 aanvragen bijzondere bijstand. Afhankelijk van het aantal toekenningen lopen de additionele uitgaven op van € 768.000 in 2024 tot € 967.000 in 2025. Dit is inclusief € 235.000 voor twee fte op inhuurbasis.

1.5. Aanvalsplan armoede De Fryske Marren om advies voorgelegd aan de ASD

Na behandeling in het college op 11 juli 2023 is het plan om advies gestuurd naar de Adviesraad sociaal domein (ASD). De reactie van de ASD is ontvangen op 31 augustus 2023 en luidt als volgt.

“De adviesraad is van mening dat het aanvalsplan een goed en uitgebreid inzicht geeft in alle regelingen en voorzieningen die De Fryske Marren op dit moment al heeft en welke acties voorgesteld worden om de aanpak van armoede op diverse terreinen aan te pakken en te versnellen. Veel regelingen zijn door de adviesraad in het verleden van een advies voorzien.

Vanuit de data geredeneerd is De Fryske Marren op alle fronten voor wat betreft het sociaal domein goed bezig. Met name op de uitvoering van de Participatiewet, hetgeen bekrachtigd wordt door het rapport Evaluatie uitvoering Participatiewet van Berenschot, dat op verzoek van de Rekenkamer tot stand is gekomen. Ook de aanbevelingen in het rapport worden in het aanvalsplan meegenomen.

In het aanvalsplan komen in feite alle onderliggende separate beleidsstukken betreffende participatie aan de orde en wordt goed aangegeven waar beleid aangepast dan wel bestendigd wordt en laat het de samenhang zien. Het laat ook zien dat het gericht is op inwoners die in moeilijke financiële situaties zitten, dan wel dreigen terecht te komen en hoe men hen daarin zowel in beleid als in benadering tegemoet wil komen.

Op grond van bovenstaande komt de adviesraad tot een positief advies”.

De adviesraad gaat in de reactie nog inhoudelijk in op een aantal onderwerpen, die een verduidelijking dan wel een eventuele aanpassing vragen. We stellen voor daar vooralsnog kennis van te nemen en hieraan aandacht te besteden bij het op te stellen uitvoeringsplan.

Risico's

1. Uitkomst rapport Commissie Sociaal Minimum en ontwikkeling gemeentefinanciën onduidelijk

Op 30 juni 2023 heeft de Commissie sociaal minimum het rapport "Een zeker bestaan" gepubliceerd. Volgens de commissie is jaarlijks 6 miljard euro nodig om het sociaal minimum te verhogen. Alleenstaanden en stellen zonder kinderen met een inkomen rond het sociaal minimum komen per maand 100 tot 200 euro tekort, voor paar met een of meer kinderen ligt dit tekort op 200 tot 500 euro per maand.

Mede door de val van Kabinet Rutte IV is het niet realistisch dat het kabinet dit najaar een reactie op dit rapport aan de Tweede Kamer stuurt.

Ook is het op dit moment nog onduidelijk hoe de nieuwe financieringssysteem voor gemeenten er na 2027 precies komt uit te zien. Vooralsnog wordt gesproken over een korting voor de gemeenten van 3 miljard euro op jaarbasis.

Daarom is het raadzaam om de raad voor te stellen voor het aanvalsplan incidentele middelen voor twee jaar beschikbaar te stellen en (nog geen) structurele middelen.

Tevens is het aan te raden om tijdig vanaf (Q1 2025) te starten met een herijking van het bestaande beleidsplan Armoede en schulden. Het nieuwe beleidsplan armoede en schulden 2026-2029 kan dan in het Q4 van 2025 aan de raad worden voorgelegd.

2. Meer en andere inzet gevraagd van de uitvoering

Het uitvoeren van scenario 2 betekent in de praktijk dat er meer aanvragen zullen binnenkomen die moeten worden afgehandeld. Ook wordt een andere werkwijze voorgesteld die meer van binnen naar buiten gericht is met spreekuren bij netwerkpartners of de locaties Balk en Lemmer en huisbezoeken bij inwoners. Vertrouwen hebben in onze inwoners en de menselijke maat zijn daarbij de sleutelbegrippen.

3. Regelingen zijn open einde regelingen

Het is goed om te realiseren dat de inkomensondersteuningsmaatregelen zogenaamde open eind regelingen zijn. Met andere woorden; als een inwoner aanspraak maakt op ondersteuning, kennen wij deze bijdrage toe (ongeacht de beschikbare middelen in de begroting). Dit kan tot onvoorziene kosten leiden.

We willen een overschrijding op het budget voorkomen door een zeer strakke monitoring op aantallen en uitgaven. Per kwartaal wordt deze monitoring besproken met de portefeuillehouder. Waar nodig wordt binnen het totale pakket aan maatregelen bijgestuurd. Daar is namelijk voldoende ruimte om eventuele overschrijdingen op te vangen.

Beleid- en regelgeving

Participatiewet, Wet gemeentelijke schulddienstverlening

Financiën

Voor de uitvoering van het aanvalsplan is een perspectiefnota-aanvraag ingediend. Deze is vooralsnog als PM post opgenomen. Met de gemaakte doorrekening in bijlage 1 is (beter) zicht gekomen op de benodigde aanvullende middelen voor de lijnen 1 tot en met drie. Dit zijn:

1. Werk
2. Dienstverlening
3. Inkomensondersteuning en hulp in natura scenario 1 en scenario 2

De uitvoering (team werk en inkomen, team zorg en participatie en team backoffice) heeft aangegeven dat een deel van de nieuwe werkzaamheden voor de lijnen Werk en Dienstverlening kan worden opgevangen binnen de reguliere formatie.

Extra formatie is nodig voor specifieke doelgroepen, de wijzigingen in de dienstverlening en een toename van extra aanvragen niet volledig kunnen worden opgevangen binnen de huidige formatie. Hiervoor is twee fte nodig, te verdelen over de drie genoemde teams. De kosten hiervan bedragen € 235.000 per jaar (voor twee fte op inhuurbasis) Verder zijn voor lijn 3 aanvullende middelen nodig voor de financiële ondersteuning van onze inwoners en betrokken organisaties.

Voor de lijnen 1 tot en met 3 worden de aanvullende kosten voor de komende twee jaar geraamd op:

Lijnen en scenario	2024	2025	totaal
1 tot en met 3 + scenario 1	683.000 (incl. fte)	838.000 (incl.2fte)	1.521.000
1 tot en met 3 + scenario 2	768.000 (incl. fte)	967.000 (incl. 2 fte)	1.735.000

Het Rijk heeft aangekondigd dat extra middelen beschikbaar worden gesteld voor het tegengaan van koopkrachtverlies, armoede, schulden, tegemoetkomingen en capaciteit. De Fryske Marren ontvangt hiervoor ook middelen. De omvang van deze middelen is op dit moment nog niet duidelijk.

Daarom stellen wij voor de benodigde aanvullende middelen voor de lijnen 1, 2 en 3 vooralsnog te financieren uit de algemene reserves.

De kosten van lijn 4 bedragen € 700.000 en kunnen volledig gedekt worden uit de specifieke uitkering energiearmoede die onze gemeente van het Rijk ontvangt.

Duurzaamheid

In het aanvalsplan zijn verschillende acties opgenomen die kunnen leiden tot duurzame oplossingen, zoals het inzetten op het verbeteren van het inkomen van niet-uitkeringsgerechtigden, het maatwerkfonds en de acties binnen de lijn energie.

Overheidsparticipatie

Het platform armoede en schulden is gevraagd om input te leveren voor het aanvalsplan De input was met name gericht op de dienstverlening en de werkwijze. De input is verwerkt in het plan.

Daaropvolgend is het voorliggende concept aanvalsplan om advies voorgelegd aan de Adviesraad Sociaal Domein. De adviesraad heeft op 31 augustus 2023 een positief advies uitgebracht waarbij de raad heeft opgemerkt dat het De Fryske Marren siert dat met dit aanvalsplan ervoor wordt gekozen de ambities toch naar boven bij te stellen.

Communicatie

Het aanvalsplan komt in Q4 in de raad aan de orde. Daarna wordt er op verschillende wijzen gecommuniceerd. Dit gebeurt via Tusken de Marren, de website gemeente De Fryske Marren, de netwerkpartners en de social media.

Vervolg en evaluatie

Er vindt monitoring plaats op aantallen en uitgaven. In aanvulling wordt een eenvoudig format ontwikkeld dat kan worden gebruikt door de samenwerkingspartners. Hierbij gaat het om informatie als wijze van aanmelden, doorverwijzingen etc.

Digitaal bijgevoegd / ter inzage liggende stukken

- Bijlage I 230907 Aanvalsplan armoede De Fryske Marren Z.752927
- Bijlage II 230907 Berekeningen scenario 1 en 2 Z.752927
- Bijlage III 230831 Brief Adviesraad Sociaal domein Z.752927